

Katalog

NATIONAL FRIMÆRKEUDSTILLING

HERNEX

Kongreshallen

ØSTERGADE

HERNING

28.-31. MARTS

'85

Indholdsfortegnelse

Velkomst	3
Af borgmester <i>N. O. Hansen</i>	
Udstillingsudvalg	4
Program	5
Udstillingens præsidium og jury	6
Formænd gennem 40 år samt nuværende bestyrelse	7
Julemærker. Sønderjylland før 1920 og Sydslesvig fra 1949-1960	10
Af <i>Nikolaj Ludvigsen</i>	
Danmarks Poststempler – Herning	26
Af <i>J. Ehlern Jessen</i> og <i>Henning Kaaber</i>	
Hernings kommunikationer til år 1900	42
Af <i>J. Chr. Rich</i>	
Lokalhistorikernes bidrag til Hernings posthistorie	60
Af <i>Jens Højmosé Kristensen</i>	
Blå 40 øres Christian d. X i ny tegning	64
Af <i>Henning Jespersen</i>	

Velkommen til Herning

Det er mig en stor glæde at kunne byde udstillere og gæster velkommen til Herning og til Hernex 85.

En national frimærkeudstilling er en begivenhed ud over det sædvanlige. Man skal kvalificere sig på klubudstillinger for at kunne være med – og på den baggrund er det imponerende, at Hernex 85 har fået så stort et omfang.

Jeg vil gerne på Herning bys vegne rette en speciel tak til Herning Filatelistklub, som har skaffet udstillingen til Herning – og der skal samtidig lyde en lykønskning til klubben med 40-års jubilæet.

Jeg håber, at både udstillere og gæster vil befinde sig godt i Herning og i det nye kongrescenter. Det er samtidig mit håb, at besøget i Herning på alle måder vil give nye impulser og et godt udbytte for de mange, der dyrker den hobby, det er at samle på frimærker.

N. O. Hansen
borgmester

udstillingsudvalg

Gustav Larsen
Poul Kirkeby
Jørgen Axelsen
Knud Hansen
Christian Møller
Olga Højme
Irene Højslev Jensen
Nikolaj Ludvigsen
Jens Højmosen Kristensen
Jens Erik Eriksen
Wagn Christensen

Revisionsfirmaet VERNER KRISTENSEN

BREDGADE 40¹ · 7400 HERNING · TELEFON 07-22 00 70

Program for

Torsdag den 28. marts

Udstillingen åbner kl. 16,00

Udstillingen lukker kl. 20,00

Fredag den 29. marts

Udstillingen åbner kl. 10,00

Udstillingen lukker kl. 20,00

Lørdag den 30. marts

Udstillingen åbner kl. 10,00

DFF auktion kl. 15,00

Eftersyn kl. 13,30

Udstillingen lukker kl. 18,00

Udstillingsfesten begynder kl. 19,00

Søndag den 31. marts

Udstillingen åbner kl. 10,00

Udstillingen lukker kl. 17,00

Entre

Voksne kr. 15,00

Børn kr. 8,00

Partoutkort kr. 30,00

Specialpris: Ved samlet forudbestilling for mindst 10 personer gives 10 % rabat på entreen.

Udstillingens præsidium

N. O. Hansen, borgmester i Herning
H. K. Mathiasen, postmester i Herning
Knud Mohr, formand for D.F.F.
Leon Larsen, formand for D.F.F.s udstillingsudvalg
J. V. Gørtz, æresmedlem af Herning Filatelistklub

Udstillingens jury

Toke Nørdby, Skødstrup, juryformand
Lars Jørgensen, København
Svend Seitzberg, Aalborg
Anneliese Møller, Køge
Tage Buntzen, Frederiksberg
Henning Krøyer, Albertslund
N. C. Bruun-Nielsen, Esbjerg
Per Fabricius Jensen, Haderslev
Jørgen Nielsen, Køge, juniordommer
Palle Laursen, Frederiksberg, juryelev
Karsten Jensen, Aalborg, juryelev

Formænd gennem 40 år

1944 Paul Gerlach
1946 Tage Jensen
1947 Ejnar Kjeldsen
1953 K. M. Petersen
1961 Sv. A. Gjeding-Thisted
1972 Ole Wagn
1976 Jens Erik Eriksen
1980 Gustav Larsen

Herning Filatelistklubs bestyrelse

Gustav Larsen, formand
Poul Kirkeby
Jørgen Axelsen
Knud Hansen
Christian Møller
Olga Højme
Irene Højslev Jensen

AUKTIONER HVER MÅNED!

GLOBALIA APS OG KØBENHAVNS FRIMÆRKEAUKTION AFHOLDER AUKTIONER HVER MÅNED:

SUPER ENGROS AUKTIONER.

DISSE AUKTIONER OMFATTER UDSØGTE SAMLINGER OG BREVPARTIER FRA HELE VERDEN. HOVEDSAGELIG I PRISKLASSE FRA 5000 KR OG OP. KUN LUXUSMATERIALE INDGÅR I DISSE AUKTIONER.

REALISATIONS AUKTIONER.

TIL DISSE AUKTIONER SØGES SPECIELT STORE REALISATIONER, HELE DØDSBOER, HANDLERLAGRE, STORE ENGROSPARTIER M. M. MATERIALE FRA ALLE OMRÅDER HAR INTERESSE - BÅDE FRA SKANDINAVIEN SAMT EUROPA OG OVERSØ LANDE.

BREVAUKTIONER.

DER ER MEGET STOR INTERESSE FOR BREVE, HELSAGER M.V. DISSE AUKTIONER OMFATTER STORE OG SMÅ BREVPARTIER FRA HELE VERDEN. BÅDE NYERE OG ÆLDRE MATERIALE OGSÅ MERE SPECIELLE OMRÅDER.

KLASSISKE AUKTIONER.

TIL DISSE AUKTIONER SØGES SPECIELT BEDRE KLASSISKE MÆRKER & BREVE FRA ALLE OMRÅDER - SPECIELT SØGES DANMARK, NORGE, ØVRIGE SKANDINAVIEN, TYSKLAND, HOLLAND, ENGLAND M.V.

KONTAKT GERNE FOR NÆRMERE OPLYSNINGER OG EVT. FOR ET UFORBINDENDE BESØG.

REKVIRER GRATIS VORE
KATALOGER OG INDLEVE-
RINGSBETINGELSER.

GLOBALIA
Int. Frimærke AUKTIONER ApS
Bogensevej 28 - 5270 Odense N
Tlf. (09) 18 23 43

REVISIONSKONTORET I HERNING

Anpartsselskab - Th. Nielsensgade 92 - 7400 Herning - Tlf. (07) 12 61 11

STATSAUTORISEREDE REVISORER:

SVEND AAGE FLYVHOLM
POUL KÆRGAARD HARDER
TAGE SØRENSEN
ORLA BEK

DATA-REVISION . IKAST

Anpartsselskab - Strøget 41 - 7430 Ikast - Tlf. (07) 15 44 55

FRIMÆRKESAMLEREN

THE DANISH STAMP COLLECTOR

ÅRGANG 1984 LEVERES GRATIS

som tilgift, hvis De bestiller et årsabonnement for 1985 bestående af 9 numre fyldt med aktuelt frimærkestof og mange bytte - køb- og salgsannoncer fra ind- og udland.

Send endnu i dag kr. 105,- i check eller giro 7 02 82 02, FRIMÆRKE-SAMLEREN, Birkemosevej 4, DK-2750 Ballerup.

Julemærker

Sønderjylland før 1920 og
Sydslesvig fra 1949 til 1960

Af Nikolaj Ludvigsen

BAGGRUND:

Indtil nytår 1863/64 var Slesvig og Holsten selvstændige hertugdømmer under den danske krone. Områderne har altid været omstridt langt tilbage i historien. Danmark fik sin grundlov i 1849. I 1850'erne ville man fra dansk side ændre på forfatningen, således at Slesvig blev knyttet nærmere til Danmark end Holsten. Preussernes ministerpræsident Otto von Bismarck følte, at aftalen fra 1851/52 hermed var krænkede ved denne ensidige handling. Uenigheden i den danske regering, dens klodsede diplomati og ukloge handlinger gav Bismarck en enestående chance til at erobre hertugdømmerne. Bismarck tilbød dog den danske regering at dele hertugdømmerne således, at Holsten skulle til Preussen og Slesvig til Danmark. Hertugen af Augustenborg ville ikke anerkende en sådan deling og rådede den danske regering til at afslå tilbudet.

Lige efter nytår 1864 indtog den preussiske hær med 57.000 veludrustede soldater Holsten og mødte ingen dansk modstand. I februar 1864 fortsatte preusserne sammen med østrigerne deres fremmarch op igennem Slesvig og mødte først modstand ved Sankelmark og Dybbøl. Her mødte de den danske hær på kun 40.000 mand, der var

udrustet med forældede våben fra treårskrigen. De danske soldater var udmattede og trætte, efter at de uden kamp havde trukket sig tilbage fra Dannevirke i nattens mulm og mørke. Herefter blev de indhentet af preusserne ved Sankelmark og Dybbøl. Tabene var meget store på den danske side, mens preussernes tab var beskedne. I august 1864 var det danske nederlag en kendsgerning, og en fredstraktat skulle forhandles. Danskerne havde kun den mulighed at anerkende østrigernes og preussernes forslag, der gik ud på, at grænsen mellem Danmark og Tyskland skulle gå ved Kongeåen. I bytte for de danske enklaver i Slesvig fik Danmark otte sogne syd for Kolding, et stykke land ved Ribe og Ærø. Fredstraktaten blev underskrevet i Wien den 30. oktober 1864.

Den danske befolkning syd for den nye grænse måtte nu indstille sig på at gå en hård tid i møde og kæmpe for deres rettigheder. De unge mænd havde nu pligt til at aftjene 3 års værnepligt i den preussiske hær, nægtede de det, betød det udvisning af landet. Mange danskere udvandrede bl.a. til USA. Det betød samtidig en svækkelse af den danske kamp mod det tyske overherredømme. I mange år gik de danskes stemmetal til landdagen i Kiel støt og roligt tilbage. Flere og flere accepterede tingenes tilstand og opgav håbet om en genforening med Danmark.

I 1880'erne skete der en opvågning. Sprogforeningen blev dannet i 1880 på initiativ af en tidligere lærer ved latinskolen i Flensborg Chr. F. Monrad. Foreningens formål var at bevare det danske sprog, som efterhånden helt var gledet ud af skolerne som undervisningssprog. I 1888 stiftedes den danske vælgerforening på initiativ af bl.a. den senere så kendte mand H. P. Hanssen Nørremølle. Talrige danske foreninger blev stiftet i løbet af 1880'erne og 1890'erne. Danskerne genvandt deres håb om en snarlig genforening med Danmark til stor irritation for preusserne. Den danske presse i Slesvig fik ligeledes mere vind i sejlene ved hjælp af bl.a. H. P. Hanssen. Han blev efterhånden et nationalt samlingsmærke for de dansksindede i Slesvig. Det kneb lidt for H. P. Hanssen at få arbejderklassen med, da mange af dem var gået over til det tyske socialdemokrati. I løbet af 1890'erne steg medlemstallet drastisk i de danske foreninger. Nord

for grænsen var der ligeledes etableret talrige sønderjyske foreninger til støtte for det danske arbejde i Slesvig.

Den tyske kejser Wilhelm ville for enhver pris have ro i landet. I 1897 blev den tyske politiker Ernst Mathias von Køller indsat som overpræsident i Slesvig-Holsten. Von Køller dikterede en skærpet kurs over for danskheden i form af en systematisk forfølgelse. Alle optanter, dvs. dansksindede, der havde bibeholdt deres danske statsborgerskab, men som fik lov til at blive boende i Slesvig, blev hårdhændet udvist af landet, forsamlingshuse blev lukket og de danske foreninger forbudt.

Der blev ført talrige retssager mod de danske foreningsledere. Køllerpolitikken kulminerede i 1898, og i 1901 indså hr. von Køller, at man ikke med magt kunne ændre på folks sindelag – tværtimod! Hr. von Køller blev forflyttet til et andet område. Det betød ikke, at Køller-politikken var slut. Den fortsatte de følgende år, omend mere afdæmpet. Medlemstallene i de danske foreninger, trods forbudet, var så store som aldrig før.

I 1902 afholdt den nordslesvigske vælgerforening sit første årsmøde på Folkehjemmet i Åbenrå.

Efterhånden som vælgerforeningens virksomhed voksede, ville de økonomiske krav til den også blive større.

Landdagsmand grosserer Julius Nielsen stillede på årsmødet forslag om tilvejebringelse af midler ved oprettelse af et fond med navn »Jernfondet«. Formålet skulle være at give støtte til opførelse af forsamlingshuse, valgarbejde, retshjælp og til unge dansksindedes uddannelse i Danmark. Jernfondet skulle vedvarende have tilført midler gennem indsamlinger, og kun renterne skulle anvendes til støtte.

Forslaget blev vedtaget med stort flertal, og der blev på årsmødet givet tilsagn om bidrag på i alt ca. 3.000 mark.

Ved næste årsmøde i 1903 var Jernfondets kapital vokset til 12.000 mark. Der blev på dette årsmøde vedtaget, at renterne udbetaltes til de ovennævnte formål, når fondets kapital var vokset til 60.000 mark.

Til Jernfondets bestyrelse valgtes 3 medlemmer, der fik bemyndigelse til at tage de nødvendige skridt til indsamling af penge til fondet.

I 1909 fik Jernfondets forretningsfører M. C. Matthiesen, Haderslev den gode ide at fremstille og sælge billedmærker. Motiverne på disse første billedmærker var Istedløven med teksten »Vi vil værge vort land« og Skamlingsbankestøtten med teksten »Modersmål er vort hjertesprog, kun løs er al fremmed tale«. Begge mærker var i sort/hvidt og på krideret papir. De var trykt i samme ark skiftevis i hveranden række i små ark med kun 16 mærker.

Salget af disse mærker inspirerede M. C. Matthiesen til at tage postmester Ejnar Holbølls gode ide op med at fremstille et julemærke.

I 1909 udgav Jernfondet det første julemærke. Motivet var Haderslev Frimenighedskirke, blå tegning på hvidt krideret papir og med påskriften: »Om barnet født i Bethlehem, bring julebud fra hjem til hjem. – 1909«. J.F. står for Jernfondet.

Motivet var valgt for at påminde de danske om, at Haderslev frimenighed var den menighed, der måtte kæmpe den hårdeste kamp mod de tyske myndigheder; først for at få lov til at bygge deres kirke og senere for at tage den i brug. Der var sådan set ingen lovhjemmel, der forhindrede menigheden i at bygge deres egen kirke, men man brugte bare en forhalingstaktik.

Indvielsen af kirken var fastsat til søndag den 24. oktober 1897. Kirken var fyldt til sidste plads. Lige før indvielseshøjtideligheden skulle begynde, viste der sig pludselig en tysk politibetjent i døren, med pikkelhue på hovedet, sabel ved siden og revolver i bæltet. Han gik op i koret og erklærede, at det var forbudt at tage kirken i brug, før menigheden havde fået en ibrugtagningstilladelse. Bedre billede

har man ikke af kampen mellem den rå magt og det frie danske åndsliv i Sønderjylland.

Mærkerne er trykt hos Hugo Hamanns bogtrykkeri i Kiel i et oplag af 200.000 mærker i ark à 160 stk. og de kostede 2 pf. stykket. Salget gik lidt trægt. Kun ca. 60.000 mærker blev solgt. Restoplaget blev senere solgt til en frimærkehandler i Skive. På et senere tidspunkt har der hos denne frimærkehandler været ildebrand. Kun en del af mærkerne brændte, resten lå i en brandsikker boks, men klæbede sammen ved den stærke varmeudvikling. For at redde mærkerne kom de i en balje vand, blev skilt ad og tørret. Gummien på bagsiden blev naturligvis opløst ved denne behandling. Derfor har vi begrebet med det sønderjyske julemærke fra 1909: »Med og uden gummi«. Katalogprisen med gummi er 10 gange højere end prisen uden gummi. Hvor mange mærker der findes i dag med gummi, vides ikke, men de er meget sjældne.

I 1910 udgav man et nyt julemærke. Motivet var et portræt af salmedigteren H. A. Brorson og med påskrift: »Jul 1910 – Den yndigste rose er funden«. Trykt i farverne sort og rosa på krideret papir. Noget tyder på, at mærkerne igen er trykt hos Hugo Hamanns bogtrykkeri i Kiel, men i et noget mindre oplag, ca. 120.000 mærker i ark à 30 stk. Mærkernes format var også mindre. Salget gik en smule bedre, men der blev igen et ret stort restoplag, ca. 59.000 mærker. Motivet med Brorson var nok heller ikke tilfældigt valgt. En del danske sange og salmer var det simpelt hen forbudt at synge, da tyskerne fortolkede dem som værende tyskfjendtlige. F.eks. kan nævnes Brorsons »Den yndigste rose er funden« og »Her vil ties, her vil bies«. Det var netop denne form for modstand, de danske øvede – stille, tavst og lovydigt. De tyske myndigheder svarede hårdt igen med retssager, udvisninger og forbud. Det virkede lige stik modsat af tyskernes ønsker, de danske blev stærkere og om muligt mere dansk-sindede.

I 1911 udkom det næste julemærke i rækken. Motivet var et vinterlandskab med engle set ud gennem en port og med påskriften: »Trods klingrende frost, godt år I spå«. Et par verslinier hentet fra Grundt-

vigs julesalme »Velkommen igen Guds engle små«. Samtidig var det også et budskab til de danske om at blive ved med at kæmpe. Motivet var tegnet af den danske kunstmaler Harald Slott-Møller, og mærkerne blev trykt hos Alfred Jacobsens litografiske etablisement i København. Oplaget var kun på 100.000 mærker i ark à 25 stk., men salget steg betydeligt, og der blev næsten udsolgt. Mærkernes stykpris var stadigvæk kun 2 pf. Det større salg skyldes antageligt det smukke motiv.

I 1912 var motivet på julemærket et barneportræt omgivet af stiliserede juleroser i grønt, rødt og hvidt. Det vides ikke bestemt, hvem der har tegnet mærket. Men da mærket til forveksling ligner det danske julemærke fra 1911, er det naturligt at antage, at det er Alfred Jacobsens etablisement, der har stået for både den kunstneriske og den tekniske udførelse af mærket. På baggrund af det store salg året i forvejen blev oplaget sat op til 195.000 mærker i ark à 100 stk. Salget steg nok en del, men kun godt 60 % af oplaget blev solgt.

I 1913 var motivet en engel over et vinterlandskab i flerfarvet tryk og med påskrift: »Fred – J.F. – 1913«. Hvem der har tegnet og trykt mærket, vides ikke bestemt. Men efter stilen at dømme er der en mulighed for, at det er bogtrykkeren fra Kiel, der igen har stået for den tekniske udførelse. Motivet virker lidt rodet, og det faldt heller ikke i publikums smag. Selv om oplaget ligesom i 1909 var oppe på 200.000 mærker, blev der ikke solgt mere end ca. 80.000 stk. Arkstørrelsen var igen 100 mærker.

Alt i alt har salget af de fem års julemærker givet en bruttoindtægt til Jernfondet på knap 8.000 mark.

I 1914 er der lavet et udkast til julemærket samme år. Det nåede aldrig at udkomme. Den 3. august erklærede Tyskland krig mod Frankrig, og hermed var 1. verdenskrig brudt ud. Alle danske foreninger og alt dansk åndsliv blev med et slag totalt forbudt. Alle sønderjyske mænd i alderen fra 20 til 45 år blev indkaldt til den preussiske hær. Jernfondets kapital var nu nået op på i alt 70.000 mark. Til alt held var pengene fra starten anbragt i danske statspapi-rer, og de undgik derved at blive beslaglagt.

Den 11. november 1918 blev der indgået våbenstilstand. Tyskland havde tabt krigen og stod nu helt alene i Europa. De danske i Slesvig så det som en mulighed for en snarlig genforening med Danmark ved en afstemning. H. P. Hanssen Nørremølle var den ledende skikkelse, der bl.a. var med til at få det hele sat i system. Der gik mange og drøje forhandlinger forud med de allierede lande, den danske rege-ring og tyskerne, inden Versailles-freden kunne undertegnes. Det skete den 28. juni 1919. Efter dens ratifikation blev der nedsat en international kommission, der skulle overvåge afstemningerne. Sles-vig blev opdelt i et Nord-, Syd- og Mellemslesvig, zone 1, 2 og 3. Afstemningen i zone 1 den 10. februar 1920 viste et klart dansk flertal. Striden var mere bitter i Mellemslesvig, som bl.a. omfattede Flensborg, og en afstemning den 20. marts 1920 viste da også tysk flertal. 3. zone var ikke omfattet af afstemningen.

Det nuværende Sønderjyllands genforening med Danmark blev en realitet den 15. juni 1920. Grænsen mellem Danmark og Tyskland blev trukket, hvor den nuværende grænse går i dag.

Efter genforeningen blev Jernfondets midler overdraget til det dan-ske mindretals fortsatte kamp syd for den nye grænse. Formuen forblev dog i danske statspapi-rer nogle år endnu og undgik derved markens devaluering, som kulminerede i 1923.

I trediverne under nazismens fremfærd, blev det meget hårdt for de dansksindede i Sydslesvig. De danske foreninger blev forbudt. Ikke alene den tyske regering, men også den tyske befolkning lagde stort pres på de dansksindede. Derimod blomstrede de tyske fore-

ninger op nord for grænsen og fik stor medlemstilgang. De store modsætninger fra før 1920 i Sønderjylland blev igen vækket til live. Mange af disse mennesker meldte sig frivilligt ind i den 2. verdenskrig under hagekorset. 2. verdenskrig brød ud i 1939, hvor Hitlers nazistiske diktatur overfaldt Polen, og den 9. april 1940 blev Danmark besat af tyskerne.

Den 4. maj 1945 kapitulerede tyskerne, og Danmark blev igen et frit land, takket være den danske modstandsbevægelse i samarbejde med England og de andre allierede lande.

I 1918 indgik Tyskland en våbenstilstandsftale med England, Frankrig, Rusland og USA. Men i 1945 var Tysklands nederlag total, landet var helt udbombet.

Efter befrielsen i 1945 vendte strømmen. De danske foreninger i Sydslesvig fik igen en meget stor medlemstilgang. Kravet om en ny afstemning i Sydslesvig blev rejst i håbet om at få grænsen flyttet ned til Ejderen eller Danevirke. Det blev afvist af den danske regering og af de allierede lande, især England.

I 1946 dannedes Sydslesvigsk forening, der samme år opnåede et medlemstal på ca. 12.000. Sydslesvigsk Forening arbejdede snævert sammen med Friserforeningen, og tilsammen havde de to foreninger ca. 21.500 medlemmer.

I 1947 fik Sydslesvigsk Forening lov til at opstille kandidater til landdagsvalget i Kiel, og i 1948 fik Sydslesvigsk Vælgerforening anerkendelse som selvstændigt parti. Ved dette landdagsvalg opnåede partiet 99.500 danske stemmer og kom ind med 6 mandater i landdagen.

Ligeledes var det danske mindretal meget stærkt repræsenteret i kommunale råd og byrådet i Flensborg.

Efter at den tyske forbundsrepublik blev dannet i 1948, fik de danske foreninger betydeligt bedre vilkår at arbejde under.

I 1949 udsendte Sydslesvigsk Forening en rundskrivelse i anledning af udgivelsen af det første sydslesvigske julemærke. Et af foreningens medlemmer, dr. med. Ferdinand Jensen havde indsendt forslaget om, at Sydslesvigsk Forening skulle udgive et julemærke. Tanken hermed var ikke så meget det at samle penge i kassen, som mulighe-

Julemærket 1949

den for, at foreningens medlemmer og venner kunne sende hinanden en opmuntrende julehilsen tværs over grænsen. Ferdinand Jensen havde bedt den sydslesvigske kunstner Bernhard Petersen om at tegne et forslag til sådan et mærke. Ideen og forslaget blev meget positivt modtaget af Sydslesvigsk Forenings bestyrelse. Man vedtog forsøgsvis at udgive et julemærke.

Bernhard Petersens motiv var en lille glad skolepige, der holdt et tændt julelys i hånden, og bag sig havde hun konturerne af et sydslesvigskort i farverne rødt, hvidt og blåt. Der blev trykt et oplag på 135.000 mærker i ark med 25 stk. (5.400 ark).

På baggrund af den nød og elendighed, der herskede i Sydslesvig både under og lige efter 2. verdenskrig, skulle pigen være udtryk for fremtidshåb og ønsker om fred mennesker imellem.

Ideen blev en succes. Det ret beskedne oplag blev ret hurtigt udsolgt. Man besluttede at lade et oplag 2 på 65.000 mærker (2.600 ark) trykke. De blev dog ikke udsolgt.

Forsøget blev vurderet som vellykket, og man besluttede at udgive et nyt julemærke i 1950. Det var igen Bernhard Petersen, der leverede en tegning af Nørreport i Flensborg ved juletid i mørkeblåt og hvidt. Oplaget blev på 250.000 mærker i ark à 25 stk. (10.000 ark).

I 1951 valgte Bernhard Petersen et motiv fra Halling Hooge i Vadehavet i mørkeblåt, gult og hvidt. Oplaget blev på baggrund af de to første års gode salg sat op til 300.000 mærker i ark à 100 stk. (3.000 ark).

I 1952 valgte Bernhard Petersen et rigtigt julemotiv. Mennesker der er på vej til julegudstjeneste i Oversø Kirke juleaften, i farverne blåt og gult. Mærkerne blev igen trykt i et oplag à 300.000 mærker i

ark à 100 stk. (3.000 ark). Motivet faldt i folks smag. Oplaget blev udsolgt, og man besluttede derfor at lade et nyt oplag trykke på 100.000 mærker (1.000 ark). Dette oplag 2 blev der ikke solgt ret meget af.

Restoplagene fra de fire første årgange begyndte nu at fylde ret meget i arkivet. Den daværende forretningsfører for generalsekretariatet i Flensborg, som Sydslesvigsk Forening hørte under, hr. fuldmægtig Wegner, foreslog derfor at lade restoplagene fra de fire første årgange overtrykke med 1953 i stedet for at bekoste fremstillingen af et nyt julemærke i 1953. Mærkerne skulle endvidere forsynes med »S. E.« og prismæssigt forhøjes med 2 øre hhv. 1 pf. Denne merpris skulle tilfalde Sydslesvigsk Erhvervsfond, der var en kreditinstitution for unge danske i Sydslesvig, der ønskede at starte selvstændigt inden for handel og håndværk.

Øverste række i arket skulle yderligere forsynes med en stjerne, ligesom den nederste firblov i højre side af arket skulle forsynes med to lurere og 1953. Disse mærkers merpris skulle tilfalde foreningen »De gamles værn i Sydslesvig«. Hr. Wegner lod for egen regning og risiko mærkerne overtrykke, inden han i løbet af 1953 forlod sin stilling i generalsekretariatet til en direktørstilling i et andet foretagende. Til afløsning af hr. Wegner ansatte generalsekretariatet hr. fuldmægtig Hans Ronald Jørgensen. Han havde en anden opfattelse med hensyn til at lade et nyt 1953 julemærke fremstille.

Motivet blev en stendysse fra Helligbæk i sort, hvidt og blå, tegnet af en kunstner, der hed Busch Alsen. Oplaget blev på 500.000 mærker i ark à 25 stk. (20.000 ark). Hr. Wegner havde ikke fået godkendelsen til at overtrykke de ovennævnte mærker hos bestyrelsen i Sydslesvigsk Forening eller søgt tilladelse hos de tyske myndigheder.

De overtrykte ark blev derfor lagt i arkiv og senere solgt til samlere. De er ikke blevet brugt som julemærker i 1953, så der findes antagelig ingen julekort fra 1953 med disse mærker på. Senere kan de være brugt af samlere. Oplagene af disse arkivark var ikke ret store. Af 1949: 375 ark, af 1950: 226 ark, af 1951: 224 ark og af 1952: 321 ark. Dertil kom, at 1949 og 1950 arkene kun var med 25 mærker og 1951 og 1952 arkene var med 100 mærker. Det forklarer lidt om, hvorfor det overtrykte mærke fra 1950 er det dyreste.

I 1954 blev motivet Flensborg by med Fruekirke, tegnet af Jan Lass. Oplaget blev som i 1953 trykt i 500.000 mærker i ark à 50 stk. (10.000 ark).

Interessen for de sydslesvigske julemærker steg i de følgende år jævnt og støt og ikke mindst hos julemærkesamlere. Det har ikke siden været på tale at overtrykke oplag af ældre årgange, da mærkerne er købt af samlere. Julemærkesamlere fik også tilbudt at købe prøve-tryk, skalatryk, fejltryk og fejlperforeringer. Disse ting fortæller lidt om fremstillingen af mærkerne og efter min mening hører de også hjemme i en udbygget julemærkesamling.

Julemærket fra 1954 synes ikke at være faldet i publikums smag, derfor blev oplagstallet for julemærket 1955 sat lidt ned. Oplaget var på 466.000 mærker i ark à 50 stk. (9.320 ark). Motivet var Hedeby Kirke med julestjernen i flerfarvet tryk, tegnet af den sydslesvigske kunstner Karl Heinz Clausen.

I 1956 steg oplaget atter lidt, det blev på 528.000 mærker i ark à 50 stk. (10.567 ark). Motivet er tegnet af Bernhard Petersen og forestiller en friserpige iklædt folkedragt fra øen Föhr, hun holder sin ene hånd op foran et tændt julelys. For at variere motiverne mest muligt benyttede Sydslesvigsk Forening sig af forskellige sydslesvigske kunstnere. Men fælles for dem alle var, at motiverne hovedsagelig blev nationale eller snarere lokalt sydslesvigske.

I 1957 har kunstneren Detlef Kall hentet sit motiv fra Slesvig. Det forestiller en udsigt over fjorden Slien juleaften med Slesvig som silhuet i baggrunden. Domkirken rager naturligvis højt op i bybilledet. Oplaget var på 660.000 mærker i ark à 50 stk. (13.200 ark).

I 1958 har Bernhard Petersen hentet sit motiv fra Frederiksstad en julenat. Oplaget blev igen sat lidt op og trykt i 738.000 mærker i ark à 50 stk. (14.760 ark). De 4 år fra 1955 til 1958 udgav Sydslesvigsk Forening et julekort, der på forsiden havde samme motiv som årets julemærke. Overskudet ved salget af disse julekort gik til samme formål som overskudet af julemærkesalget, nemlig til det danske arbejde i Sydslesvig.

I 1959 ophørte man med at fremstille disse julekort. Det har nok været for dyrt, eller også er salget gået lidt for trægt. Samme års julemærkemotiv har kunstneren Karl Heinz Clausen hentet fra svalegangen i Slesvig Domkirke. Mærkerne er muligvis trykt i to oplag. Dette er ikke tilstrækkeligt dokumenteret, selv om der findes mørke og lyse nuancer. Oplaget blev i alt på 787.000 mærker i ark à 50 stk. (15.750 ark).

I 1960 valgte Bernhard Petersen at tegne en lille sydslesvigsk dreng, der i hånden holder et flag med de to slesvigske løver. Farverne dette år var nok lidt uheldigt valgte. Man turde da heller ikke trykke så stort et oplag, som blev på 588.500 mærker i ark à 50 stk. (11.700 ark).

Motiverne på de sydslesvigske julemærker gennemgik frem i tiden en udvikling både med hensyn til motivvalg og stil på lige fod med andre institutioners julemærker. Man gik mere og mere fra kun at vælge lokale sydslesvigske motiver, ligesom man gik mere over til at have flere motiver i samme ark, og senere rene arkmotiver. Det kan nævnes, at det i 1963 og 1968 er rene julemotiver, der er tegnet af sydslesvigske skoleelever med 4 forskellige motiver i samme ark.

I 1963 udkom julemærket i to forskellige arkstørrelser, både med 20 og 40 mærker. Både ideen og motivet gjorde, at dette års julemærker blev totalt udsolgt. Oplaget var på i alt 787.400 mærker.

Sydslesvigsk Forening står for udgivelsen af det sydslesvigske julemærke og for salget syd for grænsen.

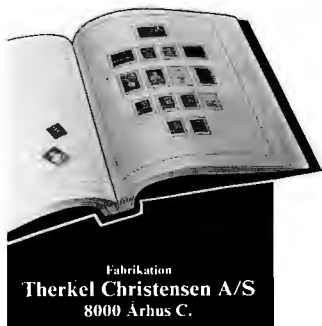
I Danmark, hvor langt den største del af julemærkerne bliver solgt, står Grænseforeningen i København for distributionen.

Selv om der er blevet solgt sydslesvigske julemærker syd for grænsen helt tilbage fra 1949, findes der nok ikke ret mange julekort og breve med det sydslesvigske julemærke på. Der er ikke syd for grænsen den samme tradition for at bruge julemærker, som der er nord for grænsen. Jeg har aldrig set et julekort eller brev med tysk frankatur og sydslesvigske julemærker på. Men teoretisk må de vel findes.

Det sydslesvigske julemærke har i tiden fra 1949 og til i dag ændret udseende, men har alligevel bevaret sit særpræg med tilknytning til Sydslesvig. Formålet er også et helt andet end med det nationale danske julemærke, og det vil aldrig blive nogen konkurrent til postmester Ejnar Holbølls gode ide og formål.

STENDER ALBUM

- fordi De skal være god
ved Deres samling

Frimærker i udvalg

Udvalgssendinger med bedre Danmark, DVI, Island og Norge tilbydes. AFA minus 65-75 % ravat. Endvidere gratis prislister med supertilbud, priser efter sjældenhed og kvalitet.

Gode frimærkesamlinger købes *omgående kontant*.

Risskov Frimærkehandel

Rosenvvej 26, 8240 Risskov
Tlf. (06) 17 32 14

De er altid velkommen hos Thomas Høiland

Vi er specialister i Skandinavien, især Danmark, Grønland og Færøerne. Vi har et spændende udvalg af frimærker, samlinger, breve, F.D.K., hæfter, årsmapper, marginalblokke, miniark, helark, kilovarer, - kort sagt alt, fra nyere sager tilbage til det yderst sjældne, og priserne er fra det jordnære til skyhøje - men altid efter kvalitet og sjældenhed. Desuden har vi et stort udvalg af kataloger og tilbehør.

Åbningstider Man.-Tors. 10-17.30
Fredag 10-18
Lørdag 10-13

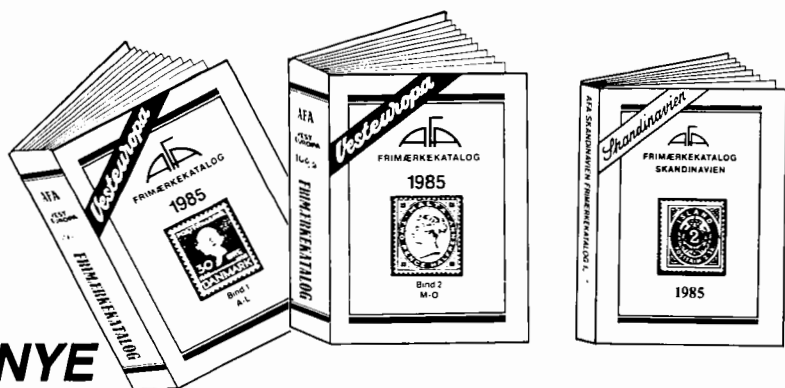
Filial: Østerbros Frimærke Shop

Thomas Høiland Frimærker

Gl. Kongevej 80
DK-1850 København V
☎ 01 - 22 10 30

Illustrationer viser et lille udvalg fra vort lager

NYE AFA FRIMÆRKE- KATALOGER

SKANDINAVIEN
Kr. **72⁰⁰**

**NYHED
VESTEUROPA**
Nu i 2 bind
Bind 1 (A-L)
Bind 2 (M-Ø)

DANMARK
Kr. **80⁰⁰**

PRIS PR. BIND

Kr. **148⁰⁰**

FIREBLOKLISTE
Kr. **32⁰⁰**

Fås hos Deres bog-, blad- eller frimærkehandler – eller direkte fra:

Aarhus Frimærkehandel, Bruunsgade 42, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 12 52 88. Giro 6 41 72 64

Baseret på praktiske erfaringer

Ja tak. Send mig (sæt x)

Inden De
vælger en leder.

Erfaringer og
synspunkter
efter et par
tusinde
udvælgelser.

Jørgen Lisberg.
Erfaringer 1.

Inden De
går i gang med
strategisk
planlægning.

Nogle praktiske
erfaringer.

Jørgen Brask.
Sven Borch Nielsen.
Erfaringer 2.

Strategisk
planlægning.

Hvordan man gjorde
og hvad
man fik ud af det.

10 eksempler
fra praksis.

Jørgen Brask.
Sven Borch Nielsen.
Jørgen Lisberg.
Peter Plambeck.
Erfaringer 3.

Resultat-
orienteret
lønnsformer
i salgs-
organisationen.

Per Norret.
Erfaringer 4.

Sadan støtter
kommunikations-
planen
virksomhedens
samlede
udviklingsplaner.

Karsten Billegrav.
Erfaringer 5.

Strategisk
udvikling af
familieejede/
familieledede
virksomheder.

L. Bank Jørgensen.
Erfaringer 6.

Strategisk
udvikling.

Med fokus på
overskuds-
forbedring.

10 eksempler
fra praksis.

L. Bank Jørgensen.
Erfaringer 7.

Sæt funktionær-
lønningerne
i system.

Max Kielgast.
Erfaringer 8.

Pr. stk. kr. 130,-. ☐ Beløbet vedlægges i check. ☐ Sendes pr efterkrav.

Navn: _____

Stilling: _____

Firma: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____

By: _____

Sendes til Lisberg, Nr. Bjertvej 90 B, 6000 Kolding.

Lisberg

Hørsholm 02-86 88 11
Kolding 05-56 52 00
Århus 06-13 21 00

Danmarks Poststempler HERNING

Af J. Ehlern Jessen og Henning Kaaber

DER VAR ENGANG —

Før 1. april 1913, da Herning (i henhold til lov af 6. dec. 1912) blev købstad, var byen Danmarks største landsby. I 1872 beskrives Herning som en by med »smukke, købstadsagtige Bygninger, med mange Boutiker, Thinghuus, Apothek, Kro, Postexpedition og Haandværks-Etablissementer (der boer endogsaa en Handelsgartner)« og byen »ligner ganske en Kjøbstad.«

HVORDAN BEGYNDTE DET?

I 1340 lå der et fremspringende højdedrag, et »horn« kaldet Hørningh, der senere kaldes Hanning eller Vester-Hanning. I 1840 boede der 21 mennesker i nogle få gårde og stråtede huse på stedet. Og den 1. maj 1845 etableredes der i Herning en ikke-regnskabsførende postekspedition underlagt Varde til at kunne betjene den en gang ugentlig ridende post mellem Aarhus og Ringkøbing over Silkeborg. Det synes noget overdimensioneret med en postekspedition til at betjene så få mennesker, og den blev tilmed regnskabsførende 1. juli 1851 (samtidig med Silkeborg). I 1860 var indbyggertallet kun steget til 101. Men så begyndte det til gengæld at gå meget stærkt: 20 år senere var der 1064, i 1901: 3706 og i 1916 7389. (Til sammenligning kan nævnes, at Holstebro, som i 1916 havde næsten samme indbyggertal, nemlig 7343, i 1801 havde 853, i 1860 1662, 1880 2559 og i 1901 4978).

POSTFORBINDELSERNE

I begyndelsen af 1860'erne blev den ridende post over Herning afløst af en fire gange ugentlig kørende post med lukket vogn. Og der var også oprettet en tre gange ugentlig forbindelse med Holstebro. Fra maj 1871, da banen Skanderborg-Silkeborg åbnedes for post, fik postforbindelsen til Ringkøbing sit udgangspunkt i Silkeborg, og den blev fra 1. juni 1874 udvidet til 7 gange ugentlig og nu med firsædlig diligence. Også en – i 1857 oprettet – brev- og pakkepost mellem Herning og Vejle blev til en daglig post fra 1. juli 1875. Og samme dag blev Holstebro-forbindelsen også daglig brev-, pakke- og personpost.

Den 28. august 1877 fik Herning togforbindelse til Silkeborg, hvorfor posten til Ringkøbing nu kom til at udgå fra Herning. Men banen førtes videre fra Herning til Skjern den 1. oktober 1881, og så blev posten til Ringkøbing erstattet af en daglig post mellem Herning og Videbæk og en anden mellem Ringkøbing og Videbæk.

1. oktober 1889 ændredes postekspeditionen i Herning til postkontor.

1. november 1904 toges jernbanen mellem Holstebro og Herning i brug, hvorfor den kørende post mellem de to byer blev nedlagt. Personpostbefordringen mellem Holstebro og Herning var allerede bortfaldet den 1. januar samme år. Ligeledes havde man samme dato også opgivet personbefordringen på Vejle-ruten mellem Vejle og Brande, mens brev-, pakke- og personposten vedblev mellem Brande og Herning indtil 1. januar 1914, da banen Herning-Give toges i brug til postbesørgelse.

Postekspeditionen havde fra starten sæde midt i byen, men da jernbanestationen blev opført i 1877, indrettedes der også lokaler til postvæsenet og telegrafvæsenet. Og den 1. november 1892 toges en særlig bygning i brug. Den var opført på et areal, som statsbanerne afgav.

Denne bygning har åbenbart været så godt planlagt, at den har kunnet tage en tidobling af byens indbyggere. Først i 1954-56, da indbyggertallet var steget til ca. 23.000 (fra 2.000 i 1892), foretog man en udvidelse, men senere har man opført den nuværende postbyg-

ning på den anden side af Banegårdspladsen og nedrevet komplekset på statsbanearealet.

En aflastning af postkontoret havde man dog allerede fået i 1938, idet man den 1. december – op til juletravlheden – oprettede et postindleveringssted, Herning 1 på adressen Vestergade 42. Det blev den 24. februar 1954 flyttet til Vestergade 45a.

Følgende andre postindleveringssteder blev oprettet på de angivne adresser og datoer:

Herning 2, Fyensgade 67, 1. dec. 1956

Herning 3, Gammel Landevej 151, 1. dec. 1961

Herning 4, Thyrasvej 60, 12. jan. 1967

Herning 5, H. P. Hansensvej 50, 9. nov. 1967

Postindleveringsstederne blev den 1. januar 1971 omdøbt til henholdsvis Herning 11, 12, 13, 14 og 15. Og da Herning 15 den 28. februar 1983 blev nedlagt, flyttede man fra 1. marts 1983 postindleveringsstedet Herning 13 til Grundtvigsvej 68.

POSTSTEMPLERNE

Det første stempel, som Herning har fået tildelt, er sandsynligvis et stumt annulleringsstempel fra 1. april 1851. Det kendes imidlertid ikke anvendt, før Herning har fået sit eget dagstempel (samtidig med Silkeborg), og så fra næsten samme dato som Silkeborg, nemlig den 25. september 1851 (Silkeborg den 28.). Både Herning og Silkeborg fik ca. den 24. januar 1853 tilsendt deres første nummerstempel til brug i stedet for det stumme. Hernings nr. 84 kendes anvendt fra 27. juli samme år. Og selv om man senere får et andet nummerstempel, har man åbenbart ikke kasseret NUM 84-1, for efter at man den

NUM 84-1

NUM 84-2

NUM 84-3

13. februar 1872 har rekvireret et nyt og fået dette (NUM 84-2) leveret den 2. marts, og efter at dette har været i brug i 5-6 år, optræder NUM 84-1 igen en kortere tid. Den 27. marts rekvireres så igen et nyt annulleringsstempel, hvor man dog ikke kender leveringstidspunktet. Dette, NUM 84-3 har tilsyneladende været anvendt fra leveringen og til det tidspunkt i april 1884, hvor samtlige nummerstempler bliver hjemkaldt.

Da postekspeditionen i Herning (og i Silkeborg) fra 1. juli 1851 blev regnskabsførende, opdagede man pludselig, at man skulle have et dagstempel. Det blev – ligesom Silkeborgs – leveret den 29. juli, og det kendes allerede fra 3 dage senere. Dette ANT III bliver kasseret 4. december 1859 bl.a. fordi i årstallet er »185« fast, og nu nærmer man sig 1860'erne. Allerede 6 dage efter leveres et andet dagstempel,

ANT III

ANT VI

men nu i ANT VI med posthorn forneden. Dette stempel kendes – efter godt 3 år i sort – i en periode på ca. 3 år anvendt med blå farve, hvorefter der kommer en pause, idet et nyt stempel, ANT VII med en sekstakket stjerne forneden, leveres den 11. juli 1866. Derefter har ANT VI en pause på ca. 5 år, mens ANT VII anvendes (i sort). Den 16. august 1871 indsendes ANT VII til reparation og leveres tilbage

ANT VII-I

ANT VII-2

2 uger senere, ANT VII-2 med en stjerne, nu med 4 rette vinkler. Under reparationen og ca. 1 år yderligere anvendes ANT VI, og derefter bruges de to stempler samtidig nogle år frem.

LAP VIIb

LAP I Ib-1

I slutningen af 1870'erne leveres det første lapidarstempel, nemlig et LAP VIIb. Hverken rekvisitionen eller leveringsskrivelse kendes, men de få daterbare forsendelser, der kan registreres, tyder på, at stemplets egentlige brugstid er 1880'erne. De næste to stempler har vi heller ikke leveringstidspunkter på, men de synes at være leverede omtrent samtidig.

LAP I Ib-2

LAP I Ib-3

I LAP I Ib-2 er HERNING med noget større typer, nedstregen i R er lige og POST er med bredere typer. Forskellen på dem er, at LAP I Ib-1 har en »krøllet« nedstreg i R, og at POST er med smalle bogstaver.

Ligesom mange andre byer får Herning i 1892 et brotypestempel, men lapidarstempellet, I Ib-2 optræder i 1895 og 96 som reservestem-

pel, og omkring århundredskiftet er det blevet repareret, hvorved bl.a. den midterste tværstreg i E er blevet afkortet, således at den nu er tydeligt kortere end de to andre tværstreger. I denne form, LAP I-Ib-3 kendes stemplet igen anvendt som reserve i 1906-1908.

BRO Ia-1

BRO Ia-2

Men forinden var der, som nævnt, fremstillet et brotypestempel, BRO Ia-1 med gravøraftryk fra 30. oktober 1892. Det kendes anvendt i 4 skarpt adskilte perioder dels i 1893 til begyndelsen 1895, dels i 1904, i 1915 og endelig nogle få i 1925. Til afløsning efter den første periode er der fremstillet et tilsvarende stempel, men med ca. 1½ mm større diameter. Dette BRO Ia-2 kendes fra begyndelsen af 1895 og til midt i sidste halvdel af 1908. Omkring århundredskiftet er stemplet blevet opgraveret, idet bl.a. gitterstregerne er blevet smallere.

BRO Ia-3

BRO IIIb-1

Som afløser for dette stempel kommet et tredje i BRO Ia. Gravøraftrykket er fra 21. november 1908, og det kendes anvendt til slutningen af 1915, idet det dog, som nævnt, dette år er brugt sammen med BRO Ia-1.

BRO Ia-1 må være blevet anvendt til slutningen af november 1915. De to andre BRO Ia-stempler er nemlig blevet indsendt til reparation og er færdige henholdsvis den 15. og den 27., men der er ikke registreret nogle forsendelser fra de 3 første uger af denne måned. Man har fjernet både gitrene og brolinierne, og denne type kaldes BRO III. Det først leverede BRO IIIb-1 er omdannet fra BRO Ia-3, mens

BRO IIIb-2

BRO IIIb-2 er omdannet fra BRO Ia-2. Begge stempler tages straks i brug, men IIIb-1 anvendes ikke så ofte og ophører med udgangen af 1928, hvorimod IIIb-2 kendes hyppigere og op til maj 1932, bortset fra en periode midt i 20'rne, hvor det har været anvendt sammen med BRO Ia-1 (som tidligere nævnt). Nu gemmes BRO IIIb-2, men ikke længere væk, end at det sporadisk optræder i 1936, 1942 og 1945-48.

BRO IIc-1

BRO IIb

Nu kommer der fra 1929 en lang række stempler i typen BRO II. Der er leveret med tidsbetegnelse både i b, c og d, nemlig 12 timers med time – time og krøllet E, 24 timers med time – time og som d med time, minutter. Der har i alt i de 55 år op til i dag været anvendt

BRO IIc-2

BRO IIc-3

24 stempler af BRO II, hvortil kommer 5 med stempelnummer i højre side af nederste bue. Indtil slutningen af 1940'rne har hovedreglen været i Herning, at man har haft 1 og kun 1 stempel i brug ad gangen, og blot har haft et andet som reserve, men siden slutningen af 1940'rne har man på samme tid haft 2 stempler i brug. For tydeligt

BRO IId-5

BRO IId-6

at kunne se forskel på de to stempler, blev det stempel, som leveredes med gravøraftryk den 21. december 1949, BRO IId-6 fremstillet med kun to stjerner. Mærkværdigvis er disse to stjerner femtakkede, mens stjernerne i annulleringsstempler ellers normalt er sekstakkede bort-

set fra nogle stjerner i maskinstempler. Men da man først er begyndt med 2 stjerner forneden, bliver de næste leverancer, efterhånden som 2-stjerne-stemplerne indsendes til ombytning, alle forsynede med kun 2 stjerner, mens tilsvarende 3-stjernestemplerne i denne periode nyleveres med 3 stjerner. Perioden strækker sig til slutningen af 1974, hvor BRO IId-17 er det sidste, der leveres med 2 stjerner. Forinden var der dog allerede med gravøraftryk 15. februar 1974 leveret et

BRO IId-1

BRO IId-17

stempel med sidenummer 1. Af de i alt kendte 6 stempler med 2 stjerner, er det kun det første, hvor stjernerne er femtakke, alle de senere har seks takker. At det så ikke er lykkedes fuldt ud i hele perioden at lade et 3-stjernet og et 2-stjernet stempel køre samtidig, er en anden sag.

BRO IId

BRO IId-20

I dag anvender man til håndstempling af afgående forsendelser et stempel med nummer 3, som reservestempel det sidst leverede BRO IId-20 og som »Filateliststempel« et stempel leveret i 1976 som det andet stempel med nummer 1.

BRO IId-2

BRO li

Endelig er i oversigten medtaget 3 ombæringsstempler. Det første, som er fra slutningen af 1908, er et BRO I stempel. Det omdannes til et BRO II stempel ved fjernelse af gitterstregene. Og endelig leveres et nyt BRO II stempel til ankomende post.

I denne artikel er ikke medtaget maskinstempler, rullestempler, sær- og turiststempler og heller ikke kontorstempler.

BRO IIi-1

BRO IIi-2

****JKE*****

DANMARKS POSTSTEMPLER

Lb. nr.	Stempel- inskriftion	Stempel- type	Udseende, mål og slid	Far- ve	Anv	Tildeling		Tidligste		Seneste		Ophgr	
						kode	dato	kode	dato	kode	dato	kode	kode

ANNULLERINGSSTEMPLER før 8.4.1884

A	Stemt	STU I		sort	ANN	TIL	1 4 1851	25 9 1851	PE	15 8 1852	FR	1 2 1853	IND
B	84	NUM 84-1	Stort spidst 4-tal	sort	ANN	LEV	24 1 1853	27 7 1853	FR	23 2 1872	HEJ		
C	84	NUM 84-2	Små tal	sort	ANN	LEV	2 3 1872	27 4 1872	Eis	15 7 1875	Mus		
B	84	NUM 84-1	Stort spidst 4-tal	sort	ANN			21 2 1877	HK				
D	84	NUM 84-3	Flad top på 4-tal	sort	ANN	REK	27 3 1880	31 1 1883	Mus	21 12 1883	Mus		

DAGSTEMPLER

1	HERNING	ANT III	Fast 185	sort	AFG	LEV	29 7 1851	1 8 1851	AaK	12 3 1859	Hj	4 12 1859	KAS
2	HERNING	ANT VI	Posthorn	sort	AFG	LEV	10 12 1859	22 7 1860	AC	23 9 1861	HK		
-	-	-	-	blå	AFG			31 3 1863	HSM	10 2 1865	HSM	12 7 1871	REP
3a	HERNING	ANT VII-1	6-takket stjerne	sort	AFG	LEV	11 7 1866	21 1 1867	HEJ	22 2 1870	AT	16 8 1871	OMD
2a	HERNING	ANT VI	Posthorn	sort	AFG	REP	22 7 1871	9 8 1871	HSM	1 7 1878	Eis		
3b	HERNING	ANT VII-2	4-vinkel stjerne	sort	AFG	LEV	30 8 1871	11 1872	AT	1 4 1878	HEJ		
4	HERNING	LAP VIIb	Buet POST	sort	AFG			25 7 1877	SAP	19 12 1886	Kb6		
5	HERNING	LAP IIb-1	Lige POST	sort	ANN			30 1 1888	Mus	6 8 1891	Eis		
6a	HERNING	LAP IIb-2	Lige POST	sort	ANN			23 4 1890	HK	26 3 1896	HK		OMD
7a	HERNING	BRO Ia-1	27.7 mm - 1.periode	sort	ANN	GRA	30 10 1892	7 1 1893	Mus	25 1 1895	HK		
8a	HERNING	BRO Ia-2	29.2 mm	sort	ANN			27 3 1895	HK	22 12 1911	HK		
-	-	-	- , tykt gitter	-	-			27 3 1895	HK	17 6 1900	HK		REP
-	-	-	- , tyndt gitter	-	-	OPG		16 3 1901	Bx	22 12 1911	HK	11 1915	OMD
7a	HERNING	BRO Ia-1	27.7 mm - 2.periode	sort	ANN			13 1 1904	HK	18 2 1904	Eis		
6b	HERNING	LAP IIb-3	Lige POST	sort	ANN	OPG		2 5 1906	KuR	13 4 1908	Eis		
9a	HERNING	BRO Ia-3	25.2 mm	sort	ANN	GRA	21 11 1908	11 1 1909	HK	4 10 1915	HK	11 1915	OMD
7a	HERNING	BRO Ia-1	27.7 mm - 3.periode	sort	ANN			21 1 1915	HK	29 8 1915	HK		
9b	HERNING	BRO IIb-1	25 mm	sort	ANN	GRA	15 11 1915	25 11 1915	Mus	2 12 1928	HK		
8b	HERNING	BRO IIb-2	29.2 mm - 1.periode	sort	ANN	GRA	27 11 1915	20 12 1915	HK	9 5 1932	HK		RES
7a	HERNING	BRO Ia-1	27.7 mm - 4.periode	sort	ANN			25 3 1925	HK	1 4 1925	Eis		
8b	HERNING	BRO IIb-2	29.2 mm - 2.periode	sort	ANN	RES		20 12 1936	Eis	17 8 1948	HK		
10a	HERNING	BRO IIc-1		sort	ANN	GRA	16 3 1929	12 4 1929	HK			1929	OMD

7b	HERNING	BRO IId	Krøllet E	sort	ANN	GRA	19 4 1929	9 7 1929	HK	30 9 1929	Eis	1929	OMD
10b	HERNING	BRO IId-1		sort	ANN			26 11 1929	HK	12 12 1936	HK		
11	HERNING	BRO IId-2		sort	ANN			1 9 1932	Eis	4 10 1933	Mus		RES
-	-	-		-	-	RES		14 1 1937	Eis	4 11 1938	HK		
-	-	-		-	-	RES		18 8 1942	HK	18 2 1943	HK		
12	HERNING	BRO IId-2	små bogstaver	sort	ANN			25 1 1937	HK	10 11 1941	HK	1942	REP
-	-	-	lidt større bogst.	-	-	REP	26 2 1942	22 7 1942	HK	24 7 1945	HK		
13	HERNING	BRO IId-3		sort	ANN	GRA	10 9 1945	14 9 1945	Eis	6 8 1947	HK		
14	HERNING	BRO IId-3		sort	ANN			16 4 1948	Bx	24 2 1949	HK		
15	HERNING	BRO IId-4		sort	ANN			21 6 1948	HK	14 2 1950	HK		
16	HERNING	BRO IId-5		sort	ANN	GRA	31 5 1949	10 6 1949	HK	28 9 1955	HK		
17	HERNING	BRO IId-6	2 stjerner 5-tak.	sort	ANN	GRA	21 12 1949	15 9 1950	HK	19 1 1952	HK		
18	HERNING	BRO IId-7		sort	ANN	GRA	14 6 1950	14 5 1952	HK	15 10 1956	HK		
19	HERNING	BRO IId-8	2 stjerner	sort	ANN	GRA	26 5 1956	5 3 1957	HK	17 9 1958	HK		
20	HERNING	BRO IId-9		sort	ANN	GRA	28 6 1956	5 11 1957	HK	30 1 1963	Bx		
21	HERNING	BRO IId-10		sort	ANN	GRA	3 4 1957	16 2 1959	HK	17 4 1962	Mus		
22	HERNING	BRO IId-11	2 stjerner	sort	ANN	GRA	18 12 1958	17 6 1962	Bx	22 3 1965	Mus		
23	HERNING	BRO IId-12		sort	ANN	GRA	11 9 1962						
24	HERNING	BRO IId-13	2 stjerner	sort	ANN	GRA	7 9 1965	30 9 1970	Bx	8 2 1973	Mus		
25	HERNING	BRO IId-14		sort	ANN			9 6 1967	HK	4 12 1968	HK		
26	HERNING	BRO IId-15		sort	ANN	GRA	3 1 1973	3 2 1975	Mus	8 8 1977	HK		
27	HERNING	BRO IId-16	2 stjerner	sort	ANN	GRA	1 10 1973	1 1 1974	Mus	13 6 1974	HK		
28	HERNING (SN 1)	BRO IId-1		sort	ANN	GRA	15 2 1974						
29	HERNING	BRO IId-17	2 stjerner	sort	ANN	GRA	22 11 1974						
30	HERNING (SN 2)	BRO IId		sort	ANN	GRA	19 8 1975						
31	HERNING (SN 3)	BRO IId		sort	ANN	GRA	19 8 1975	28 1 1983	HK		kurserer		
32	HERNING (SN 4)	BRO IId		sort	ANN	GRA	19 8 1975						
33	HERNING	BRO IId-18		sort	ANN			21 6 1973	Bx	4 7 1976	Mus		
34	HERNING (SN 1)	BRO IId-2		sort	ANN	GRA	1 10 1976				kurserer		
35	HERNING	BRO IId-19		sort	ANN	GRA	11 7 1979						
36	HERNING	BRO IId-20		sort	ANN	GRA	5 2 1981				kurserer		

OMBRINGSSTEMPLER

1a	HERNING	BRO Ii		sort	OMB	GRA	19 12 1908	4 2 1909	Mus	13 2 1914	HK		OMD
1b	HERNING	BRO Iii-1		sort	OMB	OMD							
2	HERNING	BRO Iii-2		sort	OMB	GRA	30 9 1955	5 5 1958	HK	27 1 1973	Bx		

DANSKE FILATELISTERS FÆLLESFOND

Ønsker hjertelig tillykke

Fondens formålsparagraf er:

- 1) at støtte, fremme og udbrede kendskabet til filatelen i Danmark
- 2) at støtte afholdelse af frimærkeudstillinger
- 3) at støtte udgivelsen af filatelistisk litteratur
- 4) at støtte andre filatelistiske arrangementer
- 5) at støtte og fremme interesse for danske frimærker i udlandet

NOGET PÆNT
NOGET INTERESSANT
NOGET POSTHISTORIE

MED PÅ RÅD

A/S ROBERT **BEGHGAARD** FRIMÆRKER
JULIUS THOMSENSGADE 7 - DK-1974 KØBENHAVN V - 01-35 68 32

Aflæg vor stand et besøg – vi er nemme at handle med

Vi har mange gode udstillingstilbud fra Skandinavien og Vesteuropa – mange tilbud med 30-40-50-60 % rabat på katalogpriserne. Se vore brevkasser: Stort udvalg i breve fra Skandinavien – Europa – Oversø – Helsager – Luftpostbreve m.m.

Vi sender gerne gratis til Dem ILETAs TILBUDSAVISER, hvor vi udstykker samlinger fra Skandinavien og Vesteuropa – alle tilbudte frimærker med foto.

... vi er på stand nr. 12

ILETA FRIMÆRKEHANDEL

Fiolstræde 20 – 1171 København K – Tlf. (01) 12 91 23

Medlem af

Indehaver
STEEN
ROSLING

NIMIDA FRIMÆRKER

cirkulationsklub, Højlundvej 26

»Møldruphus«, Voerladegaard,

8650 Skanderborg, tlf. 05 - 78 21 04

– een af landets ældste klubber, vi kan stadig bruge gode hæfter til cirkulation. Information mod svarporto.

Grundlagt 1932

v/ Boghandler N. Mich Dahlgaard

Medlem af Jydsk Filatelist Klub, O.F.F.,
og Danmarks Frimærkehandlerforening

Lauritz N. Iversen

H.D. REGISTRERET REVISOR

REVISION · BOGFØRING · VINKELGADE 6 · TLF. 12 66 16

Hernings kommunikationer til år 1900

Af J. Chr. Rich, Espergærde

I foråret 1979 indviedes – under behørlige former – det imponerende banegårdscenter i Herning, hvis hovedbygning rummede såvel statsbanernes som postvæsenets funktioner.

Hermed understregedes endnu en gang, at Herning fra en beskedne bebyggelse var vokset op til at blive herredets hovedstad og ubetingede trafikknudepunkt og tillige centrum for mangfoldige aktiviteter som industri-, messe- og kongresby, center for mangeartede

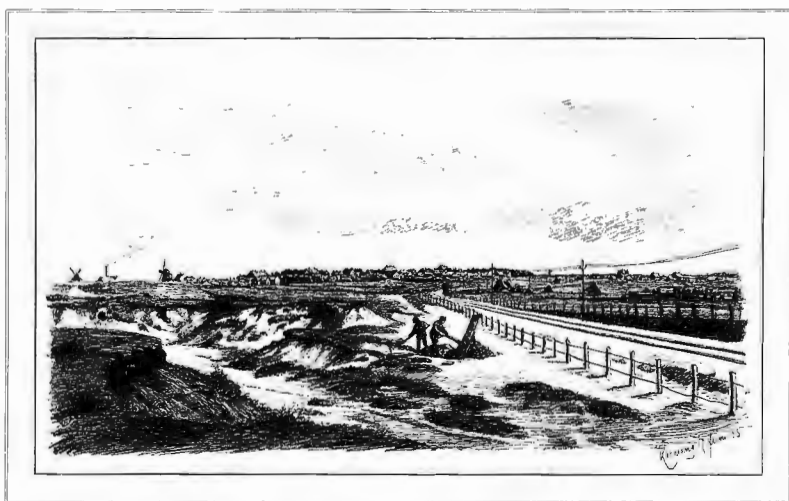

Fig. 1. N. F. Schjøttz Jensen: Herning – set fra vest 1885.

undervisningsinstitutioner – og ikke at forglemme center for hedens forvandling til frugtbart land. Det følgende skal nu ikke være en beskrivelse af Hernings historie – herom er skrevet ganske meget – men først og fremmest er det et forsøg på at ridse op, hvordan kommunikationssystemet er vokset op sammen med byen, både som en følge af byens eksplosive vækst, men også som en medvirkende årsag til denne vækst. Med kommunikationssystemet tænkes her først og fremmest på post- og befordringsvæsenet, som det jo hed forhen, og på jernbanerne, der her, som overalt i landet, indgik i snævert samarbejde med postvæsenet – og i vid udstrækning afløst dets funktion som befordringsvæsen.

TIDEN FØR JERNBANERNE

H. P. Hansen beretter i »Hjemstavnsbogen for Ringkjøbing Amt« i kapitlet »Herning – hedens by« følgende. Da den dengang kendte proprietær og bankmand P. H. Eugen Tolderlund i 1856 skulle rejse fra Sønderjylland til Tandrup ved Herning, forespurgte han postmester G. F. Mechlenburg i Kolding om ruten. Han fik da det svar, »at der vistnok ikke var noget, der hed Herning, – men ellers måtte det ligge i nærheden af – Grenaa!«

Tilsyneladende har den Kolding postmester været utilbørligt uvidende, for allerede i maj 1845 var der i Herning oprettet en mindre postekspedition, som 1. juli 1851 endda var blevet ophøjet til regnskabsførende postekspedition, og da embedet eksempelvis 3. marts 1852 blev opslået ledigt, kunne man (– og postmesteren skulle) i Circulaire No. 4 fra Generalpostdirecteuren netop læse »Om den ledigværende Postexpediteurteneste i Herning ...«, hvilket viser, at stednavnet Herning allerede var højst officielt.

Oprindelig – men det var før 1845 – havde post- og befordringsvæsenet hørt hjemme i Gjelleruplund, hvor blandt andet det vidt berømte Lund Marked i april og september samlede en ofte tusindtallig skare fra hele Hammerum herred, ligesom postruten Aarhus-Silkeborg-Ringkjøbing naturligvis havde mellemstation der. Studerer man endvidere datidens vejkort, vil man se, at Gjelleruplund før 1840 er knudepunkt for vejene fra Holstebro, Silkeborg og Ringkjøbing.

Så det var ret beset et sammentræf af tilfældige omstændigheder, at det blev Herning, der blev fremtidens knudepunkt. Således godkendte regeringen i 1827, at herredets ting- og arresthus blev bygget i Herning, da byggegrunden her kunne fås til en rimeligere pris, end den man af taktiske grunde forlangte i Gjelleruplund. I 1832 fik apotekeren i Ringkjøbing tilladelse til at oprette en filial i Herning, og da den nye vejlov af 1842 bevirkede, at ingeniørkorpset gik i gang med at udbygge det danske vejsystem, fik Herning for alvor sin chance. Hovedlandevejen mellem Silkeborg og Ringkjøbing kom nemlig til at gå over Herning i stedet for over Gjelleruplund. Dels ønskede indbyggerne i Gjelleruplund ikke den nye vej, »fordi der ad en saadan Landevej altid kommer saa mange løse, omstrefende Personer, der kunde være til Besvær for de nærmest boende« – og dels vejede det stærkt i overvejelserne, at der jo nu var tinghus og apotek i Herning.

Som en direkte følge af den nye vejføring blev da 1. maj 1845 post- og befordringsvæsenet overflyttet til Herning. Der var på den tid ridende post 1 gang ugentlig mellem Ringkjøbing og Silkeborg og videre til Aarhus, og postforretningerne overdroges til provisor Gundorph på Herning apotek. Man har vel også, så vidt det var gørligt, ladet post fra hovedpostkontorerne befordre med de ekstraposter, der befordrede rejsende. Dette Hernings første posthus lå på en grund, der i dag er hjørnet af Østergade og Smedegade. Det skal her erindres, at det før 1900 var ganske almindeligt, at postmestrene selv skulle sørge for bolig og passende lokaler til postekspeditionen. Af postforretningerne alene kunne de heller ikke leve, så Gundorph havde foruden apoteket en stor »blandet landhandel«. Gundorph blev 31. marts 1851 apoteker i Vestervig, og efter at der havde været konstitueret forskellige personer i embedet, søgte og fik postfuldmægtig Jørgen Salomon Hansen stillingen som postekspeditør. Det skete 30. marts 1852. Kontoret var i øvrigt allerede 1. juli 1851 ophøjet til regnskabsførende postekspedition. Jørgen Salomon Hansen, der først etablerede sig i gæstgivergården »Christiansminde« i Østergade, flyttede i 1857 over gaden til Østergade 3-7.

I 1851 havde Herning fået udbedret vejforbindelsen til Holstebro, og i 1862 var landevejen Herning-Vejle en farbar realitet.

Fig. 2. Postgården 1857.

Af postruter til og fra Herning finder vi da i 1863 følgende, som dog alle var sideruter:

- 1: Aarhus-Ringkjøbing over Silkeborg, Ikast og Herning. Denne rute, der var 14 timer undervejs, afgik daglig kl. 6½ e.m. fra Aarhus og kl. 5½ e.m. fra Ringkjøning, og begge vogne har således passeret Herning i nattimerne.
- 2: Herning-Holstebro gik med lukket vogn mandag, torsdag og lørdag kl. 3¾ f.m. fra Herning – og søndag, onsdag og fredag kl. 6 e.m. fra Holstebro. Befordringstiden var her 3¾ time.
- 3: Vejle-Herning over Jelling og Brande gik med åben vogn fra Vejle søndag, onsdag og fredag kl. 8 f.m. – og mandag, torsdag og lørdag kl. 5 f.m. fra Herning. På denne rute var befordringstiden 9½ time.
30. april var postekspeditør Jørgen Salomon Hansen blevet forflyttet til Præstø, og i hans sted konstitueredes reserveløjtnant E. J. C. Theill. Han blev fast ansat 13. jan. 1864 og sad i embedet til 31. dec. 1912, – fra 1877 desuden som stationsbestyrer, da banen Skanderborg-Silkeborg det år forlængedes til Herning.

Fig. 3. E. J. C. Theill.

I tiden 1863-1873 sker der ikke afgørende ændringer i ruterne til og fra Herning. Dog må det nævnes, at med Skanderborg-Silkeborgbanens ibrugtagen 2. maj 1871 er ruten Aarhus-Ringkjøbing omlagt således, at denne nu udgår fra Silkeborg i stedet for fra Aarhus. Der var nu daglig personpost fra Silkeborg kl. 7½ e.m. og tilsvarende fra Herning kl. 5 f.m. Personposten Herning-Ringkjøbing afgik mandag, tirsdag, torsdag og lørdag kl. 12 nat fra Herning, – og samme dage fra Ringkjøbing kl. 11¾ e.m. Turen varede 4¾ time, og i Herning opnåedes forbindelse med personposten til Silkeborg.

Personposten til og fra Holstebro var uforandret, personposten til og fra Vejle ligeledes – dog at befordringstiden her var forkortet med 1½ time.

BANEN KOMMER TIL HERNING

Det er ikke stedet her at opridse detaljerne i den meget langvarige og brogede debat, der i tiden 1844 til ca. 1870 fandt sted om udbygningen af det jysk-fynske stambanenet og dets orientering mod udlandet. Herning fik som tidligere berørt sin første baneforbindelse i 1877, og på det tidspunkt var stambanenettet på det nærmeste udbygget. Da

banen gennem Hammerum herred kom på tale, blev den omtalt som en kulturbane, hvilket vil sige, at den blev anlagt for at opbhelpe en tyndt befolkning og erhvervsmæssigt tilbagestående egn, der ellers lå alt for afsides til at kunne hjælpe sig selv.

Den før omtalte debat drejede sig i store træk om, hvorvidt der skulle anlægges længdebaner og/eller tværbane. Man diskuterede, om længdebanen skulle følge den jyske højderyg med sidebaner til de østjyske købstæder, eller om banen skulle forbinde disse købstæder. Den nordlige tværbane, der jo kom til at udgå fra Langaa, skulle forbinde de nørrejyske byer og ende ved Limfjorden. Den sydjyske tværbane orienteredes i første omgang enten mod Tønning eller mod Hjerting, – senere mod Esbjerg. Tønningbanen blev jo med den Sydslesvigske Jernbane en realitet i 1854, men mistede naturligvis sit forhold til danske interesser efter 1864. Også fordele og ulemper ved en jernbaneforbindelse til og fra Hamburg satte sindene i heftig bevægelse, og navnlig efter nederlaget i 1864 rejste der sig et stigende antal stemmer til fordel for at orientere sig mod vest og satse på en landbrugseksport til England, hvad der som bekendt blev en realitet med Estrups lov af 24. april 1868 om anlæg af dokhavnen i Esbjerg og en dertil knyttet tværbane og en vestjysk bane, der kunne forbinde den nordlige og den sydlige tværbane. Men først på et meget sent tidspunkt i denne årelange debat kom Herning og Hammerum herred ind i billedet. Hernings hidtidige udvikling var jo først og fremmest præget af dens voksende betydning for det vidtstrakte herred, hvor de banebetjente købstæder netop lå langt af vejen.

Det skal her kort omtales, at tværbanen fra Langaa var nået til Holstebro i 1866. Østbanen gik fra Vamdrup til Aalborg og nåede i 1871 til Frederikshavn, og endelig blev den vestjyske bane udbygget således: Lunderskov-Esbjerg-Varde 1874, Holstebro-Ringkjøbing 1875 og det sidste led i kæden Ringkjøbing-Varde kom på plads 3. aug. 1875. Disse baner var såkaldte primærbane eller stambane, der ikke alene betjente købstæderne og deres nærmeste opland, men også alle var orienterede mod den gennemgående trafik til Østdanmark og udlandene i nord, vest og syd. Men banen var dog på vej mod Herning, idet der, som tidligere berørt, var åbnet en sekundær stikbane fra Skanderborg til Silkeborg 2. maj 1871.

Silkeborgs tilslutning til et kommende jysk jernbanesystem var blevet diskuteret allerede i 1846 og foreslået som station på en linie Rendsburg-Flensburg- Haderslev-Silkeborg-Viborg til et passende sted ved Limfjorden. Disse planer blev ikke til noget, og i et senere forslag taltes om en linieføring gennem Gudenådalen via Ry Mølle, således at Silkeborg fik forbindelse ad vandvejen. Loven om jernbaneanlæg af 4. marts 1857 omfattede tre afsnit: 1) Aarhus-Langaa-Randers, 2) Langaa-Viborg og 3) Viborg-Struer. Her var Silkeborg altså slet ikke med, og heller ikke da strækningerne senere forlængedes mod syd til Vamdrup over Fredericia.

Til gengæld blev så ved lov af 24. april 1868 Skanderborg-Silkeborgbanen en realitet, og 2. maj 1871 blev den indviet. Banen blev med det samme anvendt til postbefordring, således at landevejsruterne Aarhus-Skanderborg og Skanderborg-Silkeborg nu kunne nedlægges. Endvidere indrettedes på Laven og Ry stationer jernbanebrevsamlingssteder, eller brevsamlingssteder med udvidede forretninger, som de dengang hed. Det er på denne strækning det private toringstempel med indskrift »SILKEBORG JB« har været anvendt, – men så vidt det kan ses ikke anerkendt som annulleringsstempel af postvæsenet, og derfor kan det heller ikke have været anvendt som bureaustempel, da bureauerne jo betjentes af postvæsenets eget personale.

Den vigtigste bestemmelse i loven af 24. april 1868 var dog fremfor alt bestemmelsen om anlægget af Esbjerg havn og de tilstødende baneanlæg, og dette afspejler sig i flg. citat af Traps omtale af Herning. »Herning ..., der ved Forholdenes Udvikling efterhaanden er blevet Centralpunkt for Herredet, hvilket den i endnu højere Grad vil blive, naar Jærnbanen mellem Silkeborg og Herning, hvorpaa der er givet Concession, bliver færdig. Bliver denne Bane forsat til Vestbanen, vil en ikke ringe Trafik ad denne Vej gaa til Esbjerg.«

Omkring 1870 skiftede holdningen i dansk jernbanepolitik over fra anlæg af statsbaner til anlæg af privatbaner – og altså for private midler. Primærbanerne var jo nu stort set vedtaget og under anlæg.

En jernbane frem til Herning og måske endog videre vestpå til et punkt på den vestjyske bane diskuteredes flere gange, og den blev da fortrinsvis omtalt som en kulturbane, der skulle ophjælpe den fattige

Fig. 4. Efraim Magdalius Møller.

og tilbagestående egn. Som sådan blev den da også anset for påkrævet. Men at Herning og opland senere skulle kunne bidrage til eksporten over Esbjerg, kunne flertallet af politikerne endnu ikke forestille sig. Trap omtaler eksempelvis Skaaphusgård i Sunds sogn med sine 3000 tdr. land som »Danmarks største, men dårligste Gaard«. Der fandtes flere gårde af lignende størrelse, men størstedelen af arealerne lå uopdyrkede hen som hede. Først omkring 1870 begynder udstykningen af disse jorder – og dermed deres opdyrkning. Efterhånden blev da betegnelsen »Jammerfuld herred« til en fortidig og maliciøs spot.

Nu blev det da her det private initiativ, der i første omgang satte gang i tingene. Det var nemlig prokurator, kammerråd Efraim Magdalius Møller fra Ringkjøbing, der for egen regning lod udføre nivellément af linien Silkeborg-Herning. Derefter søgte han om koncession med statstilskud til anlæg af denne strækning. Et lignende initiativ havde været på tale blandt indbyggerne i Herning, men her kunne man ikke rejse de fornødne midler. Ved lov af 23. maj 1873 bemyndigedes indenrigsminister K. A. Fonnesbech til at give koncession på banen, og denne koncession fik Kammerråd Møller 29. sept. 1874.

Fig. 5. Hernings første banegård fra 1877. Set fra perronsiden.

Med støtte fra Handelsbanken i København blev banen anlagt og åbnet for driften 28. aug. 1877. Men selskabet forudså, at denne korte strækning driftsmæssigt måtte give underskud.

Den nye bane havde til følge, at Ringkjøbingforbindelsen kom til at udgå fra Herning. Men da vestbanen jo var færdig udbygget 8. aug. samme år, blev Ringkjøbing-Herningruten en decideret lokal- og oplandsrute.

Endvidere flyttedes postkontoret – under beboernes protest – væk fra Østergade til jernbanestationen, der jo vitterligt lå uden for byen. For postekspeditør Theill betød flytningen, at han nu tillige udnævntes til stationsbestyrer ved jernbanestationen. I den anledning måtte han på kursus i jernbanelære på Ry station.

»Officielle Meddelelser No. 31 af 28. Aug.« fortæller, at der til posttjenesten ved de »bevægelige postkontorer« på den nye strækning er ansat to ekspedienter og en pakmester, og 18. sept., at der er

oprettet jernbanebrevsamlingssteder i Hammerum og Moselund. Det kan tænkes, at disse stationer og desuden Ikast, Bording og Funder har anvendt deres ovale jernbanestationsstempler i perioden op til 1890, hvor de i den følgende tid efterhånden modtager stjernestempler, men det er et spørgsmål, der hermed lægges ud til læserne. Den nye strækning, der nu altså i postal henseende omfatter Skanderborg-Herning tildeles iflg. Arnholz nr. stempel 203 og dagstempel i lapidartype VIII (m. »buet Tog«). men der kendes flere eksempler på, at nr. stempel 204 er anvendt på denne strækning. 204 skulle ellers anvendes på strækningen Aarhus-Grenaa, der var i drift ligeledes fra 1877. Også anvendelsen af de to nr. stempler 203 og 204 trænger til en opklaring.

Som tidligere omtalt var det forudset, at den private strækning Silkeborg-Herning ville give underskud. Det kom til at passe. Det første (halve) år blev det på 10.000 kr. og 1878 gav et underskud på

Fig. 6. Nr. stempel 204.

SØREN FRIIS, JKAST.

Herr Sersjant Nielsen

Nedergade No 16

Ålborg

Fig. 7. Dagstempel før 1884.

27.000 kr. Det private selskab, hvilket vil sige Handelsbanken, var da også interesseret i at sælge banen til staten, men vilkårene for salget var det svært af skaffe enighed om. 16. juni 1879 vedtoges nu loven om forlængelse af banen til Skjern, men på den betingelse, at hele strækningen Skanderborg-Skjern blev statsbane. Denne betingelse blev opfyldt 20. okt. 1879, idet staten købte Silkeborg-Herningbanen for 1,8 mio. kr. Forsommeren 1880 påbegyndtes det nye anlæg. Entreprenørerne Lauritz Petersen og Wätzold skulle være færdige inden 1. april 1882, men arbejdet gik så hurtigt, at driften kunne påbegyndes allerede 1. okt. 1881.

Banens forlængelse til Skjern havde selvsagt ingen direkte indflydelse på de bestående diligenceruter til Holstebro og Vejle, men ruten Ringkjøbing-Herning over Videbæk blev omdannet til to diligenceruter, nemlig en mellem Herning og Videbæk og en mellem Ringkjøbing og Videbæk, og de to ruter korresponderede ikke. F.eks.

kunne man ikke samme dag komme fra Ringkjøbing til Herning, men måtte overnatte i Videbæk. Men med toget over Skjern var det selvfølgelig en ganske anden sag.

Der var nu gennemgående bureautog fra Skanderborg til Skjern og omvendt, og vi finder her et nyt lapidarstempel af typen IIIb (m. »lige Tog«). Da brugen af nummerstempel til annullering først skulle bortfalde april 1884, skulle man på hele strækningen også kunne vente af finde nr. stemplerne 203 og 204 anvendt, men det synes som om bureauerne også før 1884 annullerer med dagstemplet alene. Også her spørges læserne til råds!

Efterhånden blev pladsforholdene i stationsbygningen fra 1877 for trange, og det var først og fremmest postvæsenet, der trængte til rummeligere lokaler. Som nævnt gav flytningen af postekspeditionen

Fig. 8. Bureaustempel.

i 1877 anledning til protester. Det samme var i endnu højere grad tilfældet, da man i 1889 projekterede en særlig post- og telegrafbygning på en grund, som statsbanerne afgav til formålet. Der blev indgivet andragende om at få posthuset tilbage til bymidten både til ministeriet og finansudvalget, og fra privat side blev der endog fremsat tilbud om gratis byggegrund på en sidevej til Bredgade, men det blev ved de oprindelige planer, og det nye posthus, som nu også ophøjedes til postkontor, blev taget i brug 1. nov. 1892. Theill var da blevet udnævnt til postmester 1. okt. samme år.

Hermed er vi så nogenlunde fremme ved år 1900, og som afslutning skal blot vedføjes en kort oversigt over banernes udbygning efter det år. Medens man kan sige, at banens komme til Herning i den foregående periode betyder, at Herning opnår en tidssvarende forbindelse med stambanenettet, så betyder udviklingen efter 1900, at Herning udvikler sig til et trafikalt knudepunkt. Herning-Holstebro-diligencen kørte til 1. jan. 1904, – og efter den dag befordredes kun brev- og pakkepost, men til gengæld toges så banen Herning-Holstebro i brug 1. nov. 1904.

Fig. 9. Banegården fra 1906. I baggrunden ses posthuset fra 1892.

På ruten Vejle-Jelling-Herning blev personposten også nedlagt 1. jan. 1904, medens brev- og personposten blev opretholdt på strækningen Brande-Herning. En privatbane Vejle-Give havde da allerede været i drift siden 1894 og var blevet overtaget af staten 1. april 1912, og statsbanestrækningen Give-Herning åbnedes 1. jan. 1914, hvorefter al post mellem Vejle og Herning befordredes med banen. Vi fik da gennemgående bureau på strækningen Vejle-Holstebro-Struer fra 1915 og senere Fredericia-Vejle-Struer.

Endnu en strækning skal nævnes, nemlig Herning-Viborg, der i henhold til lov af 27. april 1900 var blevet indviet 25. juni 1906. Denne bane, der i udpræget grad kom ind under betegnelsen kulturbane, fik tillige tilnavnet »konebanen«, idet kun Karup station var betjent af stationsmester. De øvrige holdepladser havde kvindelige ekspeditricer, – i almindelighed baneformændenes koner. Banen, der vel havde nogen betydning som godsbane, især under de to krige, ophørte helt i 1977.

I samme tidsrum oprettedes tillige en hel del postekspeditioner og brevsamlingssteder rundt omkring i det vidtstrakte herred, som nu var under hastig forvandling. Disse poststeder var alle underlagt Herning postkontor. Fra disse såvel som fra Herning udgik et voksende antal kørende og gående landposter, således at selv de fjerneste egne af herredet nu havde daglig forbindelse med omverdenen.

Fra de ovenfor nævnte banestrækninger vises til slut et repræsentativt udvalg af bureaustempler.

ANVENDT LITTERATUR:

Fr. Olsen: Postvæsenet i Danmark 1848-1873.

H. Hjorth-Nielsen (red.): Det Danske Post- og Telegrafvæsen. IV.

Buch og Gomard: Danmarks Jernbaner I.

Officielle Meddelelser, diverse årgange.

Eli Jepsen: Herning by og egn.

Hardsyssels Aarbog, diverse årgange.

Hjemstavnsbog for Ringkjøbing Amt.

Trap: Danmark. II, III, IV og V udgave.

D. Hørmø Borg og Land Taler.

Skalhøjvej

Skalgade

Lillebrog

29 - K1

Nyere bureaustempler

REVISIONSFIRMAET

J. HØJMOSE KRISTENSEN ^{A/S}

STATSAUTORISEREDE REVISORER

PONTOPPIDANSVEJ 4

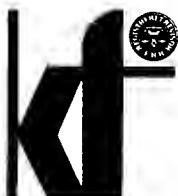
DK 7400 HERNING

TELEFON (07) 12 50 22

NYGAARDS ALLÉ 27

DK 7430 IKAST

TELEFON (07) 15 40 22

Revision, Regnskab, Rådgivning

**Revisionsfirmaet
KR. FUTTRUP**

H.D. – Civiløkonom

Bredgade 11, 7400 Herning, telefon (07) 12 86 22

Et levende frimærkeblad

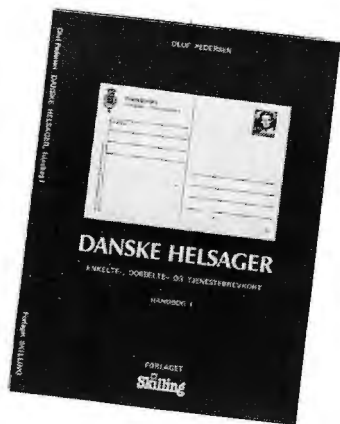

De skulle også blive abonnent på Frimærkebladet SKILLING, og få bytteforbindelser over hele Europa. Udover de mange gratis annoncer, indeholder Skilling også en mængde interessant læsestof: varianter, stempler, helsager, frimærkehæfter, læserbreve og meget andet. Skriv efter et gratis prøvenummer af Danmarks bedste frimærkeblad.

Frimærkebladet SKILLING, Gislingevej 77, 2700 Brønshøj

Sæsonens største nyhed!

Katalog over Danske Helsager, Håndbog I omfatter enkelte-, dobbelte- og tjenestebrevkort. Hvert enkelt brev-kort er beskrevet, oplysninger om afleveringsdato, oplagstal – endog for de enkelte fabrikationer, hvis det er muligt – samt rigt gennemillustreret. Det er ofte overraskende små oplagstal, der er for visse brevkort. Alle kort er forsynet med vurderingspriser. Kr. 120,- incl. moms hos Deres frimærkehandler eller direkte fra

Forlaget Skilling . Gislingevej 77 . 2700 Brønshøj

Naturligvis ved:
MIDTJYSK
FRIMÆRKESERVICE
Østergade 32, Herning

200 meter fra udstillingen

LEUCHTTURM FRIMÆRKEALBUM

for den kræsne samler, når kun det bedste er godt nok.

Se det store program af fortryksalbum til alverdens lande og få en gratis farvebrochure over det komplette program.

Leuchtturm

*Rinder Larsen & Broberg
Sælger huset...*

Lokalhistorikernes bidrag til Hernings posthistorie

Af Jens Højmosen Kristensen, Herning

I tilslutning til J. Chr. Rich's interessante artikel om »Hernings kommunikationer til år 1900« finder jeg anledning til at henlede opmærksomheden på lokalhistorikernes omtale af vort postvæsen.

Længst tilbage finder man prokurator W. T. Valeurs »Herning fra 1852-88«, justitsråd Helmuth Krarups skildringer af egnens daglige liv for 100 år siden, trykt i Herning Folkeblad i 1889 samt »Herning Sogn og Plads – før og nu« af L. Ch. Th. Frølund 1874.

Valeurs bog giver en ret fyldig omtale af postvæsenet – såvel af ruter, befordringsmidler, personer samt den mængdemæssige udvikling i postbesørgelsen. Der oplyses således, at man i 1873/74 besørgede ca. 44.000 indgående breve, og at antallet af disse i 1886-87 var steget til over 274.000. Interessant er det også at læse:

»En Géné for Byen er det, at Postkontoret, siden Jernbanen kom, blev forlagt fra Byen til Stationen, en 10 Minutters Gang fra Byen. Men til Gengjæld blive Postsagerne ved Bud ombaarret i Byen 4 Gange daglig, ligesom der ogsaa er en Brevkasse anbragt midt i Byen, som tømmes 4 à 5 Gange daglig.«

I Frølunds bog er der et billede af byens første posthus, opført 1853 på nordsiden af den nuværende Østergade. Posthuset nedbrændte den 21. juli 1887.

I 1916 skrev konservator – senere museumsforstander H. P. Hansen bogen »Herning By«. På siderne 22-30 omtales »Post- og Befordringsvæsenet« endnu grundigere end hos Valeur. Her kan man læse følgende om byens første posthus:

»Gennem en Tjørnehæk og en lille Forhave kom man ind i Forstuen; Postkontoret fandtes da til venstre; ved Siden af dette laa et lille

Soverum, og bag dette og Kontoret var der Køkken, Spisekammer og Udgang til Haven mod Nord. Bag Forstuen laa et Sovekammer, og Resten af Huset til højre optoges af tre Stuer. Endelig fandtes der ovenpaa tre Værelser i den østre og to i den vestre Gavl.«

H. P. Hansens afsluttende afsnit lyder:

»Først i 90erne begyndte enkelte Landpostbude at cykle, efterhaanden cyklede de alle, og i de sidste Aar kører Ørre- og Arnborg Postene i Bil. Næste Fremskridt må vel blive, at vi faar flyvende Postbude.«

Så vidt er vi dog – 69 år senere – endnu ikke kommet.

Blandt lokalhistorikerne finder vi også Oluf Nielsen (1866-1937). Han var frugthandler og boede i Grønnegade. Han var medstifter af og den første formand for den lokale afdeling af Arbejdsmændenes Fagforening (Nu SID). Hans skriftlige arbejder omfatter såvel »Herning 1827-1927 samt Rind Sogn« som artiklen »Som Herning saa ud for 50 Aar siden« fra 1933, genoptrykt i Herning-bogen 1982. Oluf Nielsen beskriver på udmærket vis postvæsenet og giver herunder den oplysning, at der i 1925-26 ankom 2.124.355 almindelige breve.

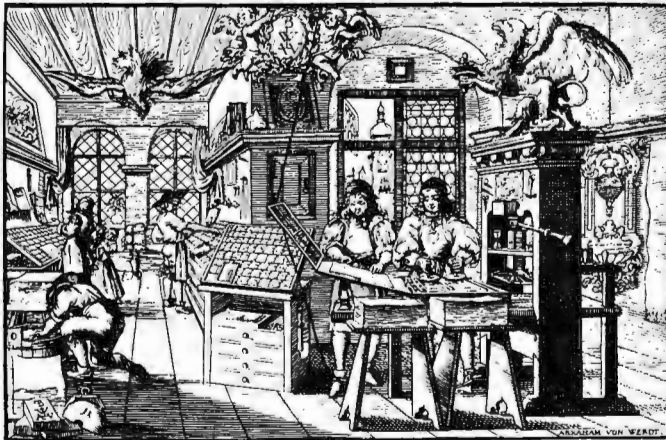
I kronologisk orden finder vi dernæst »Landsbyen Herning 1900-1914« af Sv. A. Gjeding-Thisted. Forfatteren, der igennem mange år drev materialhandel i Bredgade 3, var en prominent Herning-philatelist. Det må derfor forundre – og skuffe – at bogen næsten ikke medtager posthistoriske emner.

I direktør Gunnar Jespersens »Hundrede års Herning-spind« fra 1976 findes et billede af dagvognen Ringkøbing-Herning.

Samme forfatter udsendte i 1981 »Herning i svundne dage«, hvor man på side 56 kan læse om festlighederne den 11. oktober 1904 i forbindelse med åbningen af banen til Holstebro.

En anden tekstilfabrikant – konsul Eli Jepsen, der også er en anerkendt arkæolog, udgav i 1980 »Herning by og egn«. Denne bog er på samme tid dybtgående og vidtfavnende, men beskæftiger sig forholdsvis kortfattet med postvæsenet. Bogen indeholder flere billeder af posthistorisk interesse.

Ved en sammenstilling af førnævnte forfatters arbejder kan man få et godt indtryk af postvæsenet i Herning gennem 140 år. Dog savner jeg en omtale af de ansattes arbejdsforhold og hverdag.

Bogtrykkeri fra midten af 17. århundrede efter træsnit af Abraham von Werdt

Det gamle Haandværks Kvaliteter med 20. Aarhundredes Teknik

Poul Kristensen · Grafisk Virksomhed

Åkirkebyvej 2 · 7400 Herning

07 · 12 10 22

Besøg os også i Jylland!

Vi søger nu materiale til begge vore »Før-Stockholmia-auktioner« og naturligvis også selve Stockholmia-auktionen.

Lad os sammen planlægge den mest fordelagtige salgsform. Kontakt os i dag.

Hvis et kontant salg er det fordelagtigste for Dem, så husk, at vi er de mest alsidige kontantkøbere.

Mød os i Jylland!

I ÅLBORG på hotel Hvide Hus den 25.-26. marts

I ÅRHUS på hotel Royal den 27. marts

I HERNING på hotel Eyde den 29. marts

(i forbindelse med Hernex '85)

Ring i dag og bestil tid for et besøg på (01) 22 03 00

Naturligvis er De altid velkommen hos os i København eller Malmø, og har De materiale af betydelig værdi, så er vi heller ikke uvillige til at besøge Dem på Deres bopæl.

**SKANDIA-
POSTILLONEN A/S**

Trommesalen 7, 1614 København V. Tlf. 01 - 22 03 00

I Sverige: Postiljonen AB, Box 4118, S-203 12 Malmö, Tlf. 040 - 722 90, besøgsadresse: Södra Tullgatan 3

Blå 40 øres Christian d. X i ny tegning

Af Henning Jespersen

Mærket er udgivet den 8. juni 1943, tegnet og graveret af Johs. Britze. Udsolgt den 10. nov. 1965. Takket: 12 $\frac{3}{4}$. 612.145 ark à 100 stk. 10.443 FDK. Trykt på dansk papir i blå nuancer.

Samtlige oplag er trykt med een trykcylinder, som 3 gange er blevet omforkromet. Oplagene for hver forkromning:

"Min Gud, mit Land og min Kærlighed"

1. periode: 551, 552/553, 553, 590, 610, 637, 654
2. periode: 682, 719, 747a
3. periode: 747b, 772, 853, 861
4. periode: 877, 887, 891, 898

En del af oplag 553 er brugt til postfærge-mærket.

Frankering: Som single: Udlandsporto på brev 1. vægtklasse 1.7.48 til 31.5.50). Forretningspapirer landsporto 2. vægtklasse (1.7.46 til 30.6.52). Forretningspapirer lokalporto 2. vægtklasse (1.7.46 til 30.6.52).

Til den følgende beskrivelse af varianter er »lånt« oplysninger i artikler og udgivelser af: A. Tholl, J. E. Tanggård, C. Larsen, P. Mortensen og Tom Plovst. Dertil min egen gennemgang af 1 ark oplag 551, 1 ark oplag 898, 1/2 ark oplag 637 + diverse arkdele og 5000 løse mærker.

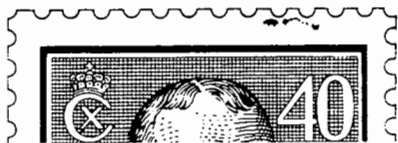
Tryk: 2 ark på en trykcylinder. Følgende nummerering: Venstre ark mærke nr. 1-100. Højre ark mærke nr. 101-200.

Variant nr. 1 – mærke nr. 56

Dobbelt prægning flere steder i mærket. Mærket er forskudt nedad 0,2 mm i forhold til sidemærkerne. Variantens forskellige fejl er ikke altid alle lige tydelige.

1. Overkant forskydning.
2. Streg i rammen øv. venstre hjørne.
3. Streger i venstre skulderepaulet.
4. Streg ved fod af D og K.
5. Dobbelt præg på bundlinie under Danmark.

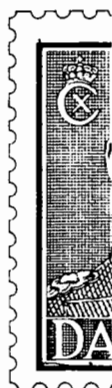
Variant nr. 2 – mærke nr. 101

Stort pladesår over 4-tallet. Ændrer sig efter reparation til en del små pletter/prikker.

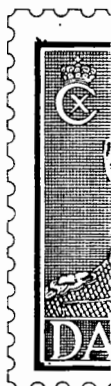
Variant nr. 3 – mærke nr. 130

Pladesår uden for mærkebilledet til højre for kongens overskæg. Efter reparation bliver såret næsten halveret, men er stadig tydelig variant.

Variant nr. 4 – mærke nr. 7

Dobbeltprægning på rammen i venstre side, foroven og forneden. Ofte også lille sår under 1. A i Danmark.

Variant nr. 5 – mærke nr. 53

Dobbeltprægning i venstre side af mærkebilledet foroven og forneden, i senere oplag flere streger i bundrammen. Denne fejl er set som mærke nr. 189 i helark oplag 551, 898.

Variant nr. 6 – mærke nr. 4

To små pladesår til højre ud for kongens mund.

Var. 10.

Var. 7.

Var. 8.

Variant nr. 7 – mærke nr. 178

Lille pladesår uden for billedet til højre for K. Pladesåret er ud for midten af underste ben i K.

Variant nr. 8 – mærke nr. 193

Lille pladesår under K.

Variant nr. 10 – mærke nr. 106

Pladesår ud for K, midt for de to ben i K. Oplag 898.

Variant nr. 9 – placering ukendt

To dobbelt-prægninger i venstre hvide ramme.

Variant nr. 11

1. Dobbeltpræg over Danmark.
2. Dobbeltpræg i tværbar i 1. A i Danmark.
3. Manglende streg i uniformens overslag.

Varianten findes i flere mærker. Tydelig: 126, 136, 146, 184, 186, 196.

Variant nr. 12 – ukendt placering

Streg ved epaulet i højre side.

Dansk Filatelistisk Tidsskrift

Danmarks største filatelistiske tidsskrift:

- ... er medlemsblad for DFF's over 10.000 medlemmer.
- ... udkommer mindst 8 gange årligt.
- ... bringer artikler om dansk og udenlandsk filateli.
- ... skrevet af frimærkesamlere for frimærkesamlere.
- ... indeholder jævnligt samlesider til et nyt dansk stempel-katalog.
- ... abonnement for 1985 koster danske kr. 90,00.
- ... kan tegnes ved indbetaling på postgiro 934 01 06.

Rekvirer evt. et gratis prøvenummer ved
at skrive til:

Danmarks Filatelist Forbund

Kontor: Grønnegade 41 · 1107 København K · Tlf. 01-1517 75 · Giro 934 01 06

Masser af fantastiske tilbud i enkeltmærker
samt Gamle Danske Breve.
Har De specielle ønsker, spørg os.

Vi mødes på stand nr. 15
Gratis tilbudsliste

ROSKILDE FRIMÆRKE- og MØNTHANDEL
ALGADE 28 - 02-36 74 19

Medlem af Danmarks Frimærkehandlerforening

ELI CHRISTENSENSVEJ 86
7430 IKAST . DANMARK
TELEFON: (07) 15 17 55
POSTGIRO NR. 6 55 54 11
BANK: MIDTBANK A/S IKAST
TELEGRAM: CWM JERSEY
TELEX: 60315 CWMFAB DK

FROTTÉ - VELOUR - SINGLE - RIB - WEVENIT - RINGEL STRIBER

HUMØRET LETTER OSSE...

- når dine eksportvarer er overgivet til LEMAN for
en sikker og problemløs luftfragt til modtageren.

Luftfragt-specialisterne

kontaktes:

Billund

05/331233

Herning

07/120622

Århus

06/134400

Odense

09/112405

Aalborg

08/129233

Kastrup

01/501322

- eller det lokale

LEMAN-kontor.

- det er nemmere med **LEMAN...**

JULEMÆRKET

er mere end et samleobjekt!

KØB JULEMÆRKER og hjælp hundreder af børn og unge hvis helbred og fremtid er truet

Flere og flere børn og unge har brug for at holde lidt fri fra en hverdag, der præges af skuffelser i den nærmeste familie. Forældrenes problemer med samlivet eller arbejdsløsheden er ofte årsag til, at piger og drenge i alderen 5-15 år har brug for sagkyndig hjælp til at komme over sociale problemer og lettere psykiske lidelser. De fire julemærkehjem fungerer som rekreationshjem for op mod 500 børn, der hvert år for en tid trænger til ro og et miljøskift på 2-3 måneder.

Dette vigtige humanitære hjælpearbejde finansieres af salget af nye og gamle julemærker. Det er af helt privat karakter og sker efter lægehenvisning uden involvering af de offentlige sociale myndigheder.

Hjælp børn og unge, som er ved at komme lidt skævt ind på tilværelsen, til at få friske kræfter og nyt livsmod. Ingen generation må »snuble« i starten.

Anvend julemærker i stribevis på juleposten!

JULEMÆRKEKONTORET
BROLÆGGERSTRÆDE 14 - 1211 KØBENHAVN K